

نظرات استدلالی شورای نگهبان

عنوان

طرح دو فوریتی اصلاح بند (۳) ماده واحده قانون برقراری
عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو
در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۰۴۰

تاریخ: ۱۳۹۳/۴/۹

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

نظرات استدلالی شورای نگهبان

طرح دو فوریتی اصلاح بند (۳) ماده واحده قانون برقراری

عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو

در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی

تدوین، تنقیح و استخراج:

محمدحسن باقری

بازبینی و نظارت علمی:

کاظم کوهی

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۳۰۰۴۰

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۴/۹

پژوهشکده شورای نگهبان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طرح دو فوریتی اصلاح بند (۳) ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصص

فهرست مطالب

مقدمه	۲
طرح دو فوریتی اصلاح بند (۳) ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی	۳
نظر (نهایی) شورای نگهبان.....	۷

مقدمه

بر اساس اصل (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی به وسیله شورای نگهبان از نظر انطباق با موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت مغایرت برای تجدیدنظر به مجلس بازگردانده می‌شود. همچنین به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب اساننامه‌های دولتی را به دولت واگذار کند که در این صورت اساننامه‌های مصوب دولت می‌بایست به لحاظ انطباق با شرع و قانون اساسی به تأیید شورای نگهبان برسند. علاوه بر این به موجب اصل (۴) قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است. تفسیر قانون اساسی نیز به موجب اصل (۹۸) قانون اساسی بر عهده شورای نگهبان قرار گرفته است.

در راستای اجرای این اصول، کلیه مصوبات مجلس، اساننامه‌های دولتی و استفساریه‌ها در جلسات شورای نگهبان مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار گرفته و نظر نهایی شورا ابلاغ می‌گردد. با عنایت به تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی مبنی بر ضرورت اعلام مبانی و استدلالات شورای نگهبان، گروه تدوین پژوهشکده شورای نگهبان، با همکاری اداره تدوین دفتر امور حقوقی شورای نگهبان، اقدام به استخراج استدلالات و مبانی نظری آراء این شورا نموده است. کارشناسان این پژوهشکده، با مطالعه دقیق متن مذاکرات شورای نگهبان - که از سوی معاونت اجرایی ضبط و پیاده‌سازی می‌شود - استدلالات و ظرایف مورد نظر اعضاء را استخراج نموده، و با حفظ اصالت، آنها را در قالب یک متن علمی به جامعه حقوقی کشور ارائه می‌نمایند. یقیناً انتشار مبانی اظهارنظرهای شورای نگهبان، موجب آشنایی هرچه بیشتر جامعه علمی و نهادهای تقنینی و اجرایی کشور با فعالیت‌های این شورای حساس و تأثیرگذار شده و همچنین می‌تواند به عنوان متون درسی و پژوهشی در محافل دانشگاهی و حوزوی مورد استفاده قرار گیرد.

طرح دو فوریتی اصلاح بند (۳) ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۲/۷/۱۰

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۲/۷/۱۰

ماده واحده - بند (۳) ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی مصوب ۱۳۸۹/۱/۲۹ و تبصره آن^۱ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

۳- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است سی درصد (۳۰٪) ورودی‌های رشته‌های پزشکی عمومی، دستیاری

۱. ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی مصوب ۱۳۸۹/۱/۲۹: «ماده واحده از تاریخ تصویب این قانون سهمیه‌بندی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی (اعم از رشته‌های پزشکی و غیرپزشکی) در کلیه دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی به جز مواردی که در ذیل آمده ممنوع است:

۱- قانون ایجاد تسهیلات برای ورود رزمندگان و جهادگران داوطلب بسیجی به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و اصلاحات بعدی شامل ایثارگران، جانبازان، خانواده مفقودالانرها و شهداء به قوت خود باقی است.

۲- صددرصد (۱۰۰٪) پذیرش در رشته‌های تخصصی زنان و زایمان به خانم‌ها اختصاص می‌یابد.

۳- ده درصد (۱۰٪) سهمیه مازاد بر ظرفیت در رشته‌های دستیاری پزشکی (رشته‌های مورد نیاز وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) به مناطق محروم به داوطلبان بومی اختصاص می‌یابد و پذیرفته‌شدگان مکلفند به مدت سه برابر طول مدت تحصیل را صرفاً در مناطق محروم خدمت کنند و افرادی که سابقه خدمت در این مناطق را دارند حداکثر تا پنج سال از تعهد خدمتشان کسر می‌گردد.

تبصره - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی علاوه بر سهمیه تعیین شده برای دستیاری پزشکی در این بند می‌تواند سهمیه خاص مازاد بر ظرفیت اعلام شده برای نقاط محروم و تخصص‌های مورد نیاز از داوطلبان زن و با تصویب هیأت‌وزیران اعمال نماید. پذیرش‌شدگان ملزم به تعهد خدمت عنوان شده در این بند می‌باشند.

تخصصی پزشکی و سایر رشته‌های گروه پزشکی را از طریق جذب دانشجوی بومی با اولویت مناطق محروم و متناسب با نیاز استان‌ها و در چهارچوب نظام سطح‌بندی پذیرش نماید.

تبصره ۱- تعهد اخذ شده از مشمولان این بند برای خدمت در مناطق مورد تعهد سه برابر مدت تحصیل است و قابل خرید و جابه‌جایی نمی‌باشد.

تبصره ۲- ارائه مدرک تحصیلی مشمولان مذکور بعد از اتمام تعهد مورد نظر، مجاز می‌باشد و نامبردگان در زمان تعهد مجاز به فعالیت پزشکی در سایر نقاط کشور نمی‌باشند.

تبصره ۳- تحصیل دانشجویان بومی موضوع این بند در دانشگاه‌های استان مربوطه در اولویت می‌باشد. در صورتی که داوطلب مذکور نمره لازم برای تحصیل در دانشگاه‌های دیگر را کسب کرده باشد، تحصیل او برابر مقررات این بند منوط به موافقت وی خواهد بود.

تبصره ۴- ادامه تحصیل در مقاطع آموزشی بالاتر، پس از طی حداقل نیمی از مدت زمان تعهد مشمولان این بند امکان‌پذیر می‌باشد.

تبصره ۵- نقل و انتقال مشمولان این بند تابع مقررات این قانون می‌باشد.

الف - دیدگاه مغایرت

- مطابق بند (۹) اصل (۳) قانون اساسی، دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است همه امکانات خود را جهت رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی به کار برد. بر این اساس، از آنجا که جذب دانشجویان بومی در مناطق محروم باعث می‌گردد دانشجویانی که سطح علمی پایین‌تری نسبت به دیگر دانشجویان دارند، در مناطق محروم جذب شوند و این موضوع موجب محرومیت بیشتر این مناطق می‌گردد، جذب دانشجوی بومی با اولویت مناطق محروم در بند (۳) اصلاحی ماده واحده، مغایر اصل (۳) قانون اساسی است.

- محدودیت آزادی اشخاص در قوانین و مقررات نباید به قدری باشد که منجر به سلب آزادی آنان گردد. با این وصف، از آنجا که مطابق تبصره (۱) ماده واحده،

دانشجویانی که در مناطق محروم پذیرفته شده‌اند باید سه برابر مدت تحصیل خود - که زمانی بالغ بر بیست و اندی سال می‌شود - را در همان منطقه محروم خدمت نمایند، این مصوبه مغایر با موازین شرعی است؛ این مدت، به اندازه‌ای گسترده است که فرصت را از دانشجویی تعهد دهنده جهت خدمت در مناطق دیگر یا اشتغال به کارهای دیگر می‌گیرد. از این رو، چنین محدودیتی، یقیناً مغایر حق آزادی افراد و بالتبع مغایر با عدالت است.

- مطابق بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی، دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است همه امکانات خود را در جهت ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضرور به کار برد. پذیرش دانشجوی، به کارگیری و استخدام آنان، نوعی نظام اداری محسوب می‌گردد و مطابق بند مذکور باید نظام اداری صحیحی باشد. از آنجا که به طور معمول، مدت زمان تحصیل یک دانشجوی پزشکی هفت سال است، تعهد خدمت وی مطابق تبصره (۱) ماده واحده، بیست و یک سال خواهد بود. این نوع پذیرش و به کارگیری دانشجویان، مغایر با منطق ایجاد نظام اداری صحیح است. بنابراین این ماده واحده، مغایر با بند (۱۰) اصل (۳) قانون اساسی است.

- مطابق بند (۱۴) اصل (۳) قانون اساسی، دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است همه امکانات خود را جهت تأمین حقوق همه جانبه افراد از زن و مرد به کار برد. از آنجا که به طور معمول، مدت زمان تحصیل دانشجویان رشته پزشکی هفت سال به طول می‌انجامد، اگر شخصی در سن بیست سالگی وارد دانشگاه شده باشد، مطابق تبصره (۲) ماده واحده، در سن پنجاه سالگی مدرک تحصیلی خود را دریافت می‌کند. این بدین معنی است که این دانشجویان تا سن پنجاه سالگی نمی‌توانند از مزایای مدرک تحصیلی خود استفاده کنند. از این رو، بند (۲) این ماده واحده به جهت فراهم آوردن تضییع حقوق این افراد، مغایر با بند (۱۴) اصل (۳) قانون اساسی است.

- صدر ماده واحده، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را موظف کرده است، ۳۰ درصد ورودی‌های رشته‌های پزشکی عمومی، دستیاری تخصصی پزشکی و سایر رشته‌های گروه پزشکی را از طریق جذب دانشجوی بومی با اولویت مناطق محروم پذیرش نماید. این میزان (۳۰٪)، به معنی آن است که ۳۰ درصد افراد واجد شرایطی که جزء مناطق بومی یک منطقه محسوب نمی‌شوند، اما خواهان خدمت در آن منطقه هستند،

از خدمت در آن منطقه محروم شوند. این میزان، به حدی زیاد است که نمی‌توان آن را عادلانه دانست. از این رو، باید میزان مقرر در این ماده، به مقدار کمتری کاهش یابد تا موجب تبعیض ناروا که در بند (۹) اصل (۳) نهی شده، نگردد. در حال حاضر، صدر ماده واحده با بند (۹) اصل (۳) قانون اساسی که تکلیف دولت را «رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه» مقرر کرده است، در تغایر است.

– با توجه به طولانی بودن مدت تعهد مشمولان این ماده که باید فعالیت پزشکی خود را در مناطق محروم انجام دهند، ممکن است در حین این مدت مشکلات عدیده‌ای برای آنها ایجاد شود که ناگزیر شوند محل تعهد خدمت خود را تغییر دهند. از آنجایی که اطلاق تبصره (۱) ماده واحده باعث می‌گردد که این افراد نتوانند در شرایط خاص و غیرقابل تحمل، محل خدمت خود را تغییر دهند، تبصره مذکور خلاف حقوق انسانی و به تبع مغایر با موازین شرع است.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

– از آنجا که دانشجویان رشته‌های پزشکی عمومی، دستیاری تخصصی پزشکی و سایر رشته‌های گروه پزشکی، در انتخاب رشته و تعهد به خدمت به مدت سه برابر مدت تحصیل خود، مختار بوده و اجباری در این امر ندارند، بنابراین تبصره (۱) ماده واحده خلاف عدالت قلمداد نمی‌شود.

– مطابق اصل (۹۱) قانون اساسی، شورای نگهبان به منظور پاسداری از احکام اسلام و قانون اساسی از نظر عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با آنها تشکیل گردیده است. بر این اساس، شورای نگهبان مصلحت اجرا یا عدم اجرای یک قانون را بررسی نمی‌کند، بلکه این مجلس است که وظیفه‌ی مصلحت‌سنجی نسبت به اجرای امور را بر عهده دارد و شورای نگهبان صرفاً عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با احکام اسلام و قانون اساسی را بررسی می‌کند. به عبارت دیگر ممکن است از نظر قانون‌گذار عادی اجرای یک قانون در جامعه به مصلحت باشد، لیکن از نظر شورای نگهبان اجرای همان قانون، به مصلحت جامعه نباشد. در این موارد، شورای نگهبان نباید این نظر خود را در وظیفه‌ی مقرر برای این نهاد دخالت دهد. بنابراین، به رغم اینکه ممکن است اجرای طرح دو فوریتی اصلاح بند (۳) ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی از نظر اعضای شورای نگهبان به

مصلحت جامعه نباشد، ولی چون از نظر قانون‌گذار عادی اجرای این طرح به مصلحت جامعه تشخیص داده شده است، از این جهت، نمی‌توان مصوبه‌ی مجلس را مغایر با موازین شرع یا قانون اساسی اعلام کرد.

- در صدر ماده واحده، پذیرش دانشجویان رشته‌های پزشکی عمومی، دستیاری تخصصی پزشکی و سایر رشته‌های گروه پزشکی مقید به «اولویت مناطق محروم» گردیده است، نه «مناطق محروم»؛ توضیح آنکه وزارت بهداشت می‌تواند دانشجویانی را که اهل مناطق غیرمحروم بوده و از وضعیت تحصیلی مناسب‌تری برخوردار هستند را نیز برای این منظور پذیرش نماید و لذا این امر موجب می‌گردد سطح کیفی دانشگاه‌های مناطق محروم تنزل نیابد. از این رو، جذب دانشجویان مذکور در صدر ماده واحده به نحوی نیست که به واسطه پذیرش دانشجویانی که سطح علمی پایین‌تری دارند، سطح تعلیم و تحصیل در آن منطقه پایین آید و مناطق محروم، محروم‌تر و از امکانات کمتری برخوردار شوند. بنابراین، این مصوبه مغایرتی با بند (۹) اصل (۳) قانون اساسی ندارد.

ج - دیدگاه ابهام

- از آنجا که «دانشجوی بومی» در صدر ماده واحده تعریف نگردیده است، مشخص نیست به چه دانشجویی، دانشجوی بومی اطلاق می‌شود. بنابراین صدر ماده واحده، ابهام دارد.

د - تصمیم شورا

به رغم اظهار نظر برخی از اعضای محترم شورای نگهبان مبنی بر مغایرت ماده واحده با بندهای متعدد اصل (۳) قانون اساسی، مصوبه مزبور مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

نظر (نهایی) شورای نگهبان^۱

مصوبه مزبور، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

۱. مندرج در نامه شماره ۹۲/۳۰/۵۱۹۲۰ مورخ ۹۲/۷/۱۴ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نگهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
را ایفا و تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزرگساده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir